

PRIVREMENA MJERA ZAUSTAVLJANJA BRODA RADI OSIGURANJA TRAŽBINE S OSNOVE NAKNADE ŠTETE ZBOG SMRTI LUČKOG RADNIKA

VISOKI TRGOVAČKI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Rješenje broj Pž-6694/06-3 od 14. veljače 2007.

Vijeće Viktorija Lovrić kao sudac pojedinac

Privremena mjera zaustavljanja broda može se odrediti radi osiguranja tražbine koja se odnosi na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale zbog smrti lučkog radnika koji je sudjelovao u poslovima ukrcaja i iskrcaja tereta s broda. Iskrcaj i ukrcaj tereta su radnje kojima se brod iskorištava; to su i sve radnje pripreme za iskrcaj i ukrcaj tereta, pa tako i čišćenje potpalublja, prilikom kojeg se dogodio štetni događaj u kojem je smrtno stradao lučki radnik. Iako nije riječ o članu posade broda, gubitak ljudskog života nastupio je u vezi s obavljanjem poslova iskorištavanja broda. Radi se o pomorskoj tražbini iz čl. 1. st. 1 b) Međunarodne konvencije za izjednačavanje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova iz 1952. godine, zbog koje se prema čl. 2. iste Konvencije može zaustaviti brod.

Radi osiguranja novčane tražbine u iznosu od 300.000,00 USD, predlagateljice osiguranja su predložile određivanje privremene mjera zaustavljanja motornog broda "Quesa", IMO br. 9042934, luka upisa Douglas, koji plovi pod zastavom Velike Britanije. Tražbina koja je predmet osiguranja odnosi se na naknadu materijalne i nematerijalne štete koju predlagateljice trpe zbog smrti svog supruga i oca, a za koju je prema navodima predlagateljica osiguranja odgovoran protivnik osiguranja kao upisani vlasnik broda "Quesa" jer se nesreća dogodila u vezi s iskorištavanjem tog broda. Nesreća u kojoj je smrtno stradao prednik predlagateljica osiguranja dogodila se za vrijeme obavljanja poslova čišćenja potpalublja broda, a prednik predlagateljica osiguranja poslove čišćenja je obavljao u svojstvu lučkog radnika – stivadora, a ne člana posade broda.

Pravno pitanje je radi li se u ovom slučaju o pomorskoj tražbini iz čl. 1. st. 1.b Međunarodne Konvencije za izjednačavanje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova iz 1952. godine (u nastavku Konvencija), zbog koje se prema čl. 2. Konvencije može zaustaviti brod.

Trgovački sud u Splitu, kao prvostupanjski sud, rješenjem poslovni broj R1-143/06 od 23. listopada 2006. godine odbio je prijedlog predlagateljica osiguranja za osiguranje novčane tražbine u iznosu od 300.000,00 USD određivanjem privremene mjere zaustavljanja m/b "Quesa", pozivajući se na članak 2. Konvencije prema kojem brod koji vije zastavu države ugovornice može biti zaustavljen

na području neke države ugovornice samo radi osiguranja pomorske tražbine. Prvostupanjski sud smatra da tražbina koja je predmet osiguranja nije nastala u vezi s iskorištavanjem broda jer je iskorištavanje broda pojam koji proizlazi iz ugovornog odnosa. Zbog nepostojanja uvjeta za siguran rad na brodu došlo je do smrti treće osobe. Po ocjeni prvostupanjskog suda, s obzirom da se radi o smrti stivadora, a ne člana posade broda, riječ je o izvanugovornoj odgovornosti protivnika osiguranja, a ne ugovornoj odgovornosti koja bi proizlazila iz ugovornog odnosa iskorištavanja broda. Slijedom toga, prema pravnom shvaćanju prvostupanjskog suda ne radi se o pomorskoj tražbini iz članka 1. stavak 1. točka 1b. navedene Konvencije. Uz to, prvostupanjski sud je zaključio da sve da se i radi o pomorskoj tražbini, predlagatelji osiguranja nisu učinili vjerojatnim postojanje svoje novčane tražbine niti po osnovi niti po visini, jer Pomorski zakonik, kao *lex specialis*, ne propisuje da je vlasnik broda odgovoran za smrt ili tjelesnu ozljedu treće osobe koja nije član posade broda.

Zbog toga prvostupanjski sud smatra da treba primijeniti odredbe Zakona o obveznim odnosima, i to one koje reguliraju odgovornost za izvanugovornu štetu, odnosno načelo odgovornosti na temelju pretpostavljene krivnje. U tom slučaju, po općim načelima teret dokaza je na oštećeniku, a u konkretnom slučaju oštećeni nisu iznijeli niti jedan navod niti ponudili barem jedan dokaz na temelju kojeg bi sud zaključio da postoji odgovornost brodarara. Zbog toga prvostupanjski sud je utvrdio da predlagateljice nisu dokazale vjerojatnost postojanja tražbine niti po osnovu niti po visini, pa je prijedlog odbijen kao neosnovan. Također, prvostupanjski sud je izvršio izvid kod nadležne Lučke kapetanije i uredovnom bilješkom utvrdio da je brod otputovao i da se više ne nalazi na vezu u luci Ploče.

Protiv rješenja prvostupanjskog suda pravodobno su se žalile predlagateljice osiguranja iz svih žalbenih razloga, a posebno zbog pogrešne primjene materijalnog prava i zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.

U žalbi prije svega ističu da smatraju da je prvostupanjski sud u obrazloženju pobijanog rješenja pogrešno zaključio da u konkretnom slučaju nije riječ o pomorskoj tražbini iz članka 1. stavak 1. točka 1b. Konvencije. Predlagateljice osiguranja ističu da se nesreća dogodila za vrijeme čišćenja potpalublja m/b "Quesa", a to znači u tijeku osposobljavanja broda za izvršavanje obveza iz ugovora o iskorištavanju broda. Tvrde da se nesreća dogodila zbog nepostojanja uvjeta za siguran rad, zbog čega odgovornost snosi protivnik osiguranja kao upisani vlasnik broda. U pogledu zaključka prvostupanjskog suda da predlagateljice osiguranja nisu učinile vjerojatnim postojanje svoje novčane tražbine

niti po osnovi niti po visini, ističu da su već u prijedlogu naveli da je pokojni prednik predlagateljica osiguranja bio jedina zaposlena osoba u domaćinstvu te da je uzdržavao predlagateljice osiguranja svojim radom, a pravična novčana naknada nematerijalne štete zatražena je sukladno Orijentacijskim kriterijima za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Zbog gubitka uzdržavanja predlagateljice potražuju naknadu štete u visini kapitalizirane rente u iznosu od 150.000,00 USD, te predlažu osiguranje i za dodatne troškove i kamate čiji je nastanak za očekivati u iznosu od najmanje 45.000,00 USD.

Uz to, predlagateljice osiguranja ističu da se radi o tražbini prema stranom brodu, koja bi se trebala ostvariti u inozemstvu, pa se smatra da postoji opasnost u smislu članka 296. stavak 1. u vezi s člankom 296. stavak 3. Ovršnog zakona.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske odlučio je da je žalba osnovana.

Ispitujući pobijano rješenje u granicama žalbenih navoda i pazeći po službenoj dužnosti na apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka i na pravilnu primjenu materijalnog prava iz članka 356. stavak 1. i 2. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 53/91, 91/92, 111/99, 88/01, 117/03; dalje: ZPP), u vezi s člankom 19. stavak 1. Ovršnog zakona ("Narodne novine" broj 57/96, 29/99, 42/00, 173/05, 194/03, 151/04 i 88/05; dalje: OZ), Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je zaključio da pobijano rješenje nije pravilno niti zakonito jer je prvostupanjski sud iz utvrđenih činjenica izveo pogrešan zaključak nepravilno primijenivši na činjenice materijalno pravo.

Visoki trgovački sud u obrazloženju rješenja ističe da se u ovom postupku primjenjuje citirana Konvencija. Republika Hrvatska i Irska čiju zastavu vije brod "Quesa" potpisnice su Konvencije, a prema odredbi članka 140. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90, 135/97, 8/98) navedena Konvencija čini dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, te je po pravnoj snazi iznad Zakona.

Iz prijedloga za određivanje privremene mjere zaustavljanjem broda "Quesa" vidljivo je da se tražbina koja je predmet osiguranja odnosi na naknadu materijalne i nematerijalne štete koju predlagateljice trpe uslijed smrti svog supruga i oca, za koju je prema navodima u prijedlogu odgovoran protivnik osiguranja kao upisani vlasnik broda "Quesa", jer se nesreća dogodila u vezi s iskorištavanjem tog broda.

Člankom 1. stavak 1b. Konvencije određeno je da izraz "pomorska tražbina" označava isticanje prava ili tražbina nastalih iz uzroka gubitka ljudskih života ili tjelesnih ozljeda uzrokovanih od strane broda ili nastalih u vezi s iskorištavanjem broda.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je ocijenio stajalište prvostupanjskog suda koji je utvrdio da se nesreća nije dogodila u vezi s iskorištavanjem broda jer pojam iskorištavanja broda proizlazi iz ugovornog odnosa, a u konkretnom slučaju nije poginuo član posade broda nego stivador tj. treća osoba. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je ovaj zaključak prvostupanjskog suda ocijenio nepravilnim jer Konvencija pomorsku tražbinu ne određuje ovisno o tome tko je izgubio život ili doživio tjelesnu ozljedu, nego propisuje da se treba raditi o gubitku ljudskog života nastalog u vezi s iskorištavanjem broda.

Prema pravnom shvaćanju Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske nema nikakve dvojbe da su iskrcaj i ukrcaj tereta radnje kojima se brod iskorištava, jer u iskorištavanje broda u tom smislu nužno ulaze i sve radnje pripreme za iskrcaj i ukrcaj tereta, pa tako i čišćenje potpalublja prilikom kojeg se dogodila nesreća u kojoj je smrtno nastradao V. M (prednik predlagateljica osiguranja).

Slijedom toga, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske zaključio je da se radi o pomorskoj tražbini iz članka 1. stavak 1b. Konvencije, zbog koje se prema članku 2. iste Konvencije može zaustaviti brod. Odredbom članka 6. stavak 2. Konvencije određeno je da se pravila postupka o zaustavljanju broda, o dobivanju odobrenja iz članka 4. Konvencije i sva ostala pitanja postupka koja se mogu pojaviti uslijed zaustavljanja uređuju zakonom države ugovornice u kojoj je zaustavljanje izvršeno ili zatraženo, što znači da se u konkretnom slučaju primjenjuju i odredbe Pomorskog zakonika ("Narodne novine" broj 17/94), Ovršnog zakona ("Narodne novine" broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99), a na odgovarajući način na temelju članka 19. stavak 1. OZ-a i odredbe Zakona o parničnom postupku.

Odredbom članka 296. stavak 1. OZ-a propisano je da se privremena mjera radi osiguranja novčane tražbine može odrediti ako predlagatelj osiguranja učini vjerojatnim postojanje tražbine i opasnost da će bez takve mjere protivnik osiguranja spriječiti ili znatno otežati naplatu tražbine time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti ili na drugi način njome raspolagati. Po ocjeni Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske predlagateljice su dokazale vjerojatnost postojanja svoje tražbine. S obzirom da se radi o hitnom postupku, Ovršni zakon je omogućio da sud postojanje činjenica od kojih zavisi primjena prava utvrdi samo u stupnju vjerojatnosti a ne izvjesnosti, kao u parničnom postupku.

Za odlučivanje o osnovanosti prijedloga za određivanje privremene mjere koja je predmet ovog postupka bitno je u stupnju vjerojatnosti utvrditi da se radi o pomorskoj tražbini za koju je prema Konvenciji dopušteno određivanje privremene mjere zaustavljanjem broda u vezi s čijim iskorištavanjem je nastupila

šteta (članak 1. točka 1b. Konvencije) te se mora raditi o brodu na koji se tražbina odnosi (članak 3. stavak 1. i 4. Konvencije).

Prema ocjeni Visokog Trgovačkog suda u ovom slučaju ispunjene su obje navedene pretpostavke: prvostupanjski sud je pravilno utvrdio da je V. M. smrtno nastradao prilikom čišćenja broda "Quesa" čije zaustavljanje je predmet predložene privremene mjere.

Prvostupanjski sud je međutim nepravilnom primjenom materijalnog prava, i to članka 1. točka 1b. Konvencije, pogrešno zaključio da se ne radi o pomorskoj tražbini. S obzirom da je na taj način na temelju pravilno utvrđenih činjenica nepravilno primijenio materijalno pravo, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je primjenom odredbe članka 1. točka 1b. Konvencije i odredbe članka 3. stavak 1. i 4. Konvencije udovoljio prijedlogu za određivanje privremene mjere zaustavljanjem broda "Quesa" zbog tražbine koja je nastala u vezi iskorištavanja tog broda jer su za to ispunjene potrebne pretpostavke.

Što se tiče napomene prvostupanjskog suda da je izvršio uvid kod nadležne Lučke kapetanije i utvrdio da brod nije više na vezu u luci Ploče, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je istaknuo sljedeće:

Člankom 849. stavak 6. PZ-a propisano je da ako se u vrijeme podnošenja prijedloga za određivanje privremene mjere, koju ne treba provesti u upisnik brodova, ne zna da li se brod nalazi u teritorijalnom moru ili unutarnjim morskim vodama Republike Hrvatske, ovrhovoditelj može predložiti da sud na čijem se području vodi upisnik u koji je brod upisan ili, ako brod nije upisan u Hrvatski upisnik brodova, bilo koji stvarno nadležni sud u Republici Hrvatskoj, donese rješenje o određivanju privremene mjere.

Prema tome, činjenica što brod više nije na vezu u luci Ploče, gdje se nalazio u vrijeme podnošenja prijedloga za osiguranje, ne znači da nisu ispunjeni uvjeti za određivanje privremene mjere zaustavljanja tog broda.

Istom odredbom propisano je i to da u tom slučaju ovrhovoditelj može rješenje o određivanju privremene mjere podnijeti svakom stvarno nadležnom sudu na čijem se području nađe brod, s prijedlogom da taj sud provede mjeru.

Slijedom navedenog, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je uvažio žalbu predlagateljica osiguranja kao osnovanu i pobijano rješenje Trgovačkog suda u Splitu poslovni broj R1-143/06 od 23. listopada 2006. godine preinačio na način da je odlučio sljedeće:

1. Radi osiguranja novčane tražbine u iznosu od 300.000,00 USD određena je privremena mjera zaustavljanja m/b "Quesa", IMO br. 9042934, luka upisa Douglas, koji plovi pod zastavom Velike Britanije.

2. Troškove održavanja broda i izdržavanja posade broda za vrijeme trajanja ove privremene mjere dužan je snositi protivnik osiguranja – vlasnik broda (članak 960. stavak 1. Pomorskog zakonika).

3. Dopuštena privremena mjera trajat će do pravomoćnog okončanja parničnog ili kojeg drugog postupka koji su predlagateljice osiguranja dužne pokrenuti u roku od 15 dana od dana primitka prijepisa rješenja, te o tome obavijestiti sud.

4. Ako predlagateljice osiguranja u navedenom roku ne dokažu da je pokrenut parnični, ovršni ili kakav drugi postupak, sud će na prijedlog protivnika osiguranja ukinuti privremenu mjeru (članak 958. stavak 3. Pomorskog zakonika).

5. Sud može osloboditi brod m/b "Quesa" i dopustiti mu odlazak ako protivnik osiguranja da osiguranje ili drugu imovinsku vrijednost u visini novčane tražbine čije se osiguranje privremenom mjerom dopušta, odnosno položi na depozit Trgovačkog suda u Splitu iznos od 300.000,00 USD, uz uvjet da su ponuđeno osiguranje ili imovinska vrijednost raspoloživi ili prenosivi u korist predlagatelja osiguranja (članak 955. stavak 1. Pomorskog zakonika).

6. Pozvan je protivnik osiguranja da u roku od 30 dana od dana primitka prijepisa rješenja imenuje punomoćnika za primanje pismena u Republici Hrvatskoj, jer će mu u suprotnom sud o njegovu trošku postaviti privremenog zastupnika ovlaštenog za primanje pismena (članak 146. Zakona o parničnom postupku u vezi s člankom 19. Ovršnog zakona).

7. Naloženo je protivniku osiguranja da predlagateljicama osiguranja naknadi troškove postupka u iznosu od 25.740,00 kn (trošak sastava prijedloga i PDV, te trošak sudske pristojbe na prijedlog i rješenje) u roku od 8 dana, pod prijetnjom ovrhe, na temelju članka 154. stavak 1. ZPP-a u vezi s člankom 19. stavak 1. OZ-a, sve na temelju zahtjeva predlagateljica osiguranja.

Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff, znanstveni savjetnik
Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Summary:

**PROVISIONAL MEASURE OF SHIP ARREST INTENDED FOR ENSURING
THE CLAIM FOR THE DAMAGES DUE TO THE DEATH
OF A DOCK WORKER**

Under the International Convention Relating to the Arrest of Sea-Going Ships of 1952, a ship may be arrested in respect of any maritime claim. Above other things, a maritime claim means a claim arising out of loss of life caused by any ship or occurring in connection with the operation of any ship. The claim as subject matter of insurance relates to the damages due to the death of a dock worker. Ship arrest is allowed if intended for ensuring such claim.